

Prolog

„Nebyly z toho žádný velký peníze, ale šli jsme do toho.“

„Posledních šest týdnů měl šestý ročník anglické třídy slečny Wadellové kurz poezie. Lépe řečeno, odpovídali jsme na otázky, které se poezie týkaly, a učili jsme se významům nových a poetických slov. Také jsme poznali, jak velká myšlenka se může ukrývat v několika krátkých rádcích básně,“ zapsala si v květnu roku 1943 do svého sešitu středoškolačka z Clarksdale, města v deltě řeky Mississippi.

OTCOVÉ MNOHÝCH STUDENTŮ této školy bojovali ve válce. Jejich matky v tomto teplém, slunečném květnu sloužily vlasti jinak – uspořádaly spojenou oslavu Národního týdne poezie a Národního týdne hudby. „Poezie, hudba a květiny si podaly ruce a předvedly ten nejzročnější program,“ napsal clarksdaleský Register.

Předsedkyně literárního klubu paní Lowrey Stovallová zasněženě vykládala o baladách a lidových písních. Důležitou roli v tomto odpoledním programu hrála hudba, a to doslova: pouštěla se z gramofonových nahrávek. Gramofon klubu laskavě zapůjčila zásobovací společnost úřadu města Clarksdale a nahrávky poskytl archiv Kongresové knihovny. Klubovna byla umně vyzdobena růžemi, purpurovými kosatci, pustorylem a narciskami, které tvořily opravdu překrásné kulisy pro strhující texty. Paní C. E. Mountová na úvod s okouzlejícím přednesem přečetla novou báseň Jana Strotherse „Americká cesta“. V přednášce o baladách hovořila paní Stovallová o „Paní z Carlisle“, prastaré písní, která se nyní zpívá v horách státu Kentucky. Pak ji pustila na gramofonu. Stejně se naložilo i s písněmi námořníků, horníků a s anglickými lidovkami. Jako chladivé osvěžení servírovala hostitelka zmrzlinu.

Alan Lomax a John Work, dva sběratelé lidových písní z Kongresové knihovny, projížděli Clarksdale v létě roku 1941. Hledali bluesového zpěváka a kytaristu Roberta Johnsona. Johnson v tomto kraji často vystupoval, většinou na obrovských bavlníkových plantážích

za městem, jež zaměstnávaly tisíce černých pachtýřů a nádeníků. Právě na plantážích se rodilo bohatství Delty i její proslulost a vliv. Lomax a Work věděli, že černí muzikanti, kteří žili a vystupovali v této oblasti, mají ve zvyku táhnout od jedné plantáže k druhé a od města k městu po trasách, které místní běloši buď neznali, nebo se o ně nestarali. Lomax a Work se tedy ani neobtěžovali promluvit si s některými členkami Ženského klubu v Clarksdale nebo se zastavit v rozlehlých, pohodlných panských sídlech majitelů plantáží. Místo toho vyjeli do okresu Coahoma County a zastavovali na rozcestích, kde se na otevřené pláni Delty protínaly dvě úzké stužky asfaltu pod oblohou vybělenou sluncem.

Cestou vídali, jak na stinných verandách venkovských benzínových pump a koloniálů posedávají na židličkách a bednách černoši v montérkách a slaměných kloboucích s širokým zvlněným okrajem, povídají si a tlumeně se smějí. Na dotazy po Robertu Johnsonovi a dalších bluesových zpěvácích jim většinou odpovídali vyhýbavým mumláním, a když na ně naléhali, tak po dvojicích či trojicích podrážděně odcházeli. Ale tu a tam jim někdo docela ochotně poradil a Lomax s Workem se zařídili podle jeho rad. Nechali asfaltku za sebou a jeli dál po prašných, vyježděných cestách ven do krajiny, míli za míli kolem dokonale rovných polí plných naditých zelených plodů bavlníku. Za pár týdnů plody prasknou, bavlna se vyvalí ven a pole zaplaví oslepující bílá, stejně bílá, jako je tu obloha. Pak budou verandy obchůdků téměř opuštěné, kromě času oběda a po setmění, a černí muži, ženy i děti budou postupovat po polích, potáhnou za sebou dlouhé plátěné žoky a budou je nacpávat bavlnou. Už když projížděli kolem a nechávali za sebou velký oblak narudlého prachu, viděli spousty černochoů, kteří pleli a kypřili půdu a připravovali se na sklizeň. Tihle lidé by o Robertu Johnsonovi mohli něco vědět.

Naši dva sběratelé písní to tenkrát ještě netušili, ale také Robertu Johnsonovi už kdosi přinesl jedno chladivé osvěžení – studený nápoj z otrávené whisky. Pokud se vůbec našel někdo, kdo vůbec měl chuť se o tomto incidentu bavit, nebyl schopen sdělit nějaké určité podrobnosti. Povídalo se, že Johnson se stal obětí mocného zlého kouzla, jež ho donutilo strávit poslední hodiny na všech čtyřech. Prý přitom štěkal jako pes. Většina z lidí, kteří tyto historicky vyprávěli, nevěděla, zda jim věřit, nebo ne. Ostatně je to většinou moc nezajímalo. Pokud by vůbec znali Roberta Johnsona, pak leda jako jedno-

ho z těch budižkničemů, kteří nikdy nezůstanou příliš dlouho na jednom místě, nikdy nevezmou nějakou početnou práci a pořád to zkoušejí na vdané ženy. Ostatní muzikanti z této oblasti hráli zhruba stejně dobře jako Johnson a měli podobně oddané přívržence mezi lidmi, kteří trávili víkendy pitím laciné whisky, hraním hazardních her, tancováním odvážných „břišních“ tanců a vyhledáváním náhodných sexuálních poměrů. Jeden z nich hrál opravdu hodně podobně jako Robert Johnson. Žil na plantáži pana Stovalla, tři nebo čtyři míle od Clarksdale, v chatrči, která o víkendech sloužila i jako hospoda a tančírna. Pálil načerno tu nejlepší whisky v celém okolí. Občas hrál na kytaru s malým string bandem¹, někdy jen s doprovodem jiného muzikanta, jindy hrál sám. Jmenoval se McKinley Morganfield, ale každý ho znal pod jménem Muddy Waters.

Muddy byl mohutný šestadvacetiletý muž s vysokými lícními kostmi a chladnými úzkýma očima, díky nimž vypadal trochu jako nějaký nevyzpytatelný orientálec. Ve srovnání se svými přáteli a vrstevníky byl Muddy velmi úspěšný člověk. Hospoda mu nesla malý, ale spolehlivý zisk, a ten krásně doplňoval těch 22 a půl centu na hodinu, které dostával za řízení traktoru na plantáži. Někteří z bílých dohlížitelů si pravidelně kupovali jeho whisky a občas si vydělal i pár drobáků hraním na večírcích v jejich domech. To byly obvykle jednoposchoďové dřevěné stavby, o něco pohodlnější než příbytky černých pachtýřů, ale zdaleka ne tak impozantní jako velký dřevěný dům plukovníka Williama Howarda Stovalla.

Alan Lomax přijel po úzké, špinavé cestě, zastavil, počkal, až se usadí rozvířený prach, vystoupil ven z auta a představil se. Muddy ho uvítal stejným způsobem, jakým by uvítal jakýkoli jiný obchodní návrh – poslouchal, tu a tam něco řekl, měřil si pohledem mladého bílého Jižana a zvažoval jeho řeči o Washingtonu a lidových písních. Vyhliďka na nahrávání ho lákala, ale když mu Lomax řekl, že nahrávka bude pro knihovnu a ne pro jukeboxy a do prodejen s deskami, nebyl nijak nadšený. Několik Muddyho přátel – Robert Nighthawk a Son House – natočilo na severu komerční gramofonové nahrávky. Dostali sice zapláceno jen za nahrávání a pak už žádné další peníze neviděli, ale to, že měli nahrávku v jukeboxu někde v okolí nebo na prodej ve městě, zázračně posílilo jejich reputaci. Lomax nabídl jen deset dolarů za písničku, ale slíbil, že pokud se nahrávka povede, jednu kopii Muddymu pošle. A ačkoli to Muddy

nepřiznal, už od mládí toužil něco nahrát. Už od té doby, kdy na sousedově natahovacím gramofonu poprvé uslyšel Leroye Carra, Memphis Minnie a Charleyho Pattona, pocházejícího právě z Deltý. Takže teď pozorně sledoval, jak Lomax staví objemné, ale přenosné nahrávací zařízení, které dokázalo zaznamenat zvukové vlny a jejich otisk vyrýt v kruhových drážkách přímo do hliníkové desky. Když byl Lomax připraven, vzal Muddy svoji kytaru s kovovým tělem a bottleneck (ve skutečnosti hrdlo skleněné láhve se zubatým ulomeným koncem, velkým žárem otaveným dohladka), který měl při hraní na jednom z prstů levé ruky.

Chvilku jen tak šaškoval, aby si Lomax mohl nastavit hlasitost nahrávání, pak se ale uklidnil a začal hrát pořádnou muziku. Lehce přešel bottleneckem po basových strunách a zahrál na ně. Vydaly temný, naříkavý zvuk. Pak vláčným tempem zpíval píseň složenou ze dvou veršů, jejich opakování, dalších dvou veršů, opět opakování a stejným způsobem dál, hlas mu klouzal od noty k notě v temné monotónní melodii. Byla to jeho verze písničky (ve skutečnosti proměnlivá sekvence veršů s doprovodem kytary), kterou zpívali a hráli muzikanti po celé deltě Mississippi. Son House ji nahrál jako My Black Mama, Robert Johnson jako Walkin' Blues a Muddy ji nazval Country Blues.

Je hodně pozdě večer a já mám těžkou hlavu,
ráno jsem se vzbudil a moje holka byla v tahu
(opakuje)

No jo, někdo říká, to tvý ustaraný blues, to by mi nevadilo,
ale dyť je mi nejhůř, jak mi kdy vůbec bylo
(opakuje)

Potůčky tečou do moře, moře do oceánu,
jestli ji nenajdu, tak ať mi někdo dá poslední ránu
(opakuje)

Minuty jsou jak hodiny, hodiny jako dny,
Skončily podrazy můj holky nehodný
(opakuje)

Dneska ráno vodjedu, na cestu vyrazím honem
Vodila mě za nos, ať je to klidně můj konec.
(opakuje)